

MEZEY KATALIN
Nagy Gáspár és 1956

Most nem elsősorban Nagy Gáspár Kossuth-díjas költőről, nem az irodalmi élet mindennapjaiban alázattal napszámoskodó Nagy Gáspárról, nem a folyóirat-szerkesztőről, még csak nem is a Magyar Katolikus Rádió kiváló irodalmi vezetőjéről akarok szólni.

A legfontosabb, legkézenfekvőbb dolgok legtöbbször későn jutnak az eszünkbe. De jó esetben később legalább eszünkbe jutnak. Érvényes ez Nagy Gáspár nemrégiben elnyert Arany János-díjára is.

Az, hogy a Magyar Írószövetség eme rangos díját – amelyet minden alkalommal október 23-án adnak át – Nagy Gáspárnak ítélje oda a kuratórium, nagyon is kézenfekvő dolog. 1983 óta váratott magára ez az elismerés attól a magyar író-társadalomtól, amelynek soraiból idehaza először Nagy Gáspár *Öröknyár: elmúltam 9 éves* című versében szólalt meg a történelmi fele-

lősségre vonás hangja. A régen várt hang, a felszabadító hang, az önbecsülésünket visszaadni tudó hang, amely az egész magyar közösség nevében követelt elégtételt – legalább erkölcsi elégtételt – a forradalom és szabadságharc meggyilkolt hőseinek. A mindannyiunk lelkiismeretén súlyosodó „temetetlen halottaknak”.

Egy látszólag emlékezetét vesztett, önálló gondolkodásra és cselekvésre képtelenné tett társadalomban, amely fel sem nyög már a rajta elkövetett erőszak miatt, amely szótlanul eltűri nemzeti függetlensége megvonását, a forradalom és szabadságharc meghamisítását, meggyalázását, megtagadását, a forradalmárok üldözését, bűnözővé minősítését, a társadalomból való kiközösítésüket, anyagi és erkölcsi javaiktól való megfosztásukat, hetedizigleni megbélyegzésüket, a minden elképzelést felülmúló, példátlan bosszúhadjárat évtizedeit.

Nagy Gáspár verse ebben a közegben szólalt meg kendőzetlenül – kódolatlanul, ahogy ma mondják: „egyszer majd el kell temetNI/ és

nekünk nem szabad feledNI / a gyilkosokat néven nevezNI!”

Az a fiatalember, aki jól indult költői és hivatali pályáját kockára téve nem tudott tovább hallgatni, akinek, mint a hajdani apostolnak, az oldalán fakadt volna ki az igazság, ha ki nem mondhatta volna, 1998-as *Tudom, nagy nyári délután lesz* című kötete *Magyar abszurd* című versében így vall arról: „Ezért aztán / csak / el-te-met-ni / az áldozatokat / már nagyon kevés, / de / né-ven ne-vez-ni / a gyilkosokat / (etcetera) / még mindig túl sok / azoknak / akik... / (FÜGGŐNY).”

Ez a függöny azóta sem nyílt szét. Nagy Gáspár felszabadító erejű, történelmi jelentőségű verseinek aktualitását – egy új hibernációba, öntudatlanságba süllyedni készülő magyar társadalomban – ma is fájón érezzük.

Ezért, de csak ezért mégsem elkésztett az a visszaigazolás, amelyben az író-társak elismerésén túl megnyilvánul egy némaságba dermedt korszak elszenvedőinek hálája is a szó kimondója iránt. Az iránt, aki verstettével megkísérelte megmenteni a becsületünket.

SZEMADÁM GYÖRGY

Két forradalom Magyarországon

Nagy Gáspár Március 15-e díjas költőnek

*Azután a tavaszi március után tizenhét hónap,
 108 évvel később már csak tizenhárom nap.
 Mostanság órákban számoljuk.
 Legutóbb, a tavalyi szabadságom idején
 volt két szabad óráim.
 Gyorsuló idő!
 Mint a lavina:
 hol le, hol föl.
 Emlékszel még,*

amikor először láttad a vérfoltos mellényt?

A pontos szívlovás nyomát?

Ez a Nemzeti Múzeumban volt,

ahol a Költő el sem szavalta a Nemzeti Dalt,

de néhány évvel később felgyújtotta magát

egy nálad alig idősebb fiatalember.

Elmebeteg volt, írták róla az újságok.

De lehet, hogy csak végiggondolta:

mi is történt itt attól a márciustól

addig, amíg élni tudott.

Bennem nem halványul az a gyermekkori élmény,

az a csikos, vérfoltokkal teli mellény.

Néztük, s a múzeum már nem is volt zajos.

A táblán egy név: gróf Batthyány Lajos.

(Vers- és szövegtöredékek Arany János, Balaskó Jenő, Balassi Bálint, Hamvas Béla, Julius von Haynau, Kölcsey Ferenc, Krassó György, Mezey Katalin, Nagy Gáspár, Nagy Imre, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, François Villon és más – részint ismert, részint ismeretlen – szerzők műveiből)